

رساله دکتری رشته: جغرافیای سیاسی

عنوان

تبیین مدیریت سیاسی فضا در سیستم‌های بسیط متمرکز

مطالعه موردی: ایران

نام دانشجو:

ابراهیم رومینا

استاد راهنما:

دکتر محمدرضا حافظ‌نیا

اساتید مشاور:

دکتر زهرا احمدی‌پور

دکتر علی‌اصغر فانی

اردیبهشت ۱۳۹۰

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

بسمه تعالی

تایید اعضای هیات داوران حاضر در جلسه دفاع از رساله دکتری (Ph.D)

آقای ابراهیم رومینا رساله ۲۰ واحدی خود را با عنوان: تبیین مدیریت سیاسی فضا در سیستم‌های بسیط متمرکز (مطالعه موردی: ایران) در تاریخ ۱۴ اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۰ ه.ش ارائه کردند. اعضای هیات داوران نسخه نهایی این رساله را از نظر فرم و محتوا تایید کرده است و پذیرش آنرا برای تکمیل درجه دکتری تخصصی جغرافیای سیاسی پیشنهاد می‌کنند.

ردیف	اعضای هیات داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضا
۱	استاد راهنما	دکتر محمدرضا حافظ‌نیا	استاد	
۲	استاد مشاور	دکتر زهرا احمدی‌پور	دانشیار	
۳	استاد مشاور	دکتر علی اصغر فانی	استادیار	
۴	استاد ناظر	دکتر محمدحسین پایلی‌یزدی	استاد	
۵	استاد ناظر	دکتر پیروز مجتهدزاده	دانشیار	
۶	استاد ناظر	دکتر مهدی پورطاهری	استادیار	
۷	استاد ناظر	دکتر حمیدرضا محمدی	استادیار	
۸	نماینده تحصیلات تکمیلی	دکتر مهدی پورطاهری	استادیار	

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دکتری دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیت های علمی-پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار عملی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را چاپ کند:

«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد/رساله دکتری نگارنده در رشته **جغرافیای سیاسی** است که در سال **۱۳۹۰ ه.ش** در دانشکده **علوم انسانی** دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی سرکار خانم/جناب آقای **دکتر محمدرضا حافظنیا** و مشاور سرکار خانم **دکتر زهرا احمدی پور** و مشاور جناب آقای **دکتر علی اصغر فانی** از آن دفاع شده است.»

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تادیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قانونی مطالبه و وصول کند. به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تامین نماید.

ماده ۶: اینجانب ابراهیم رومینا دانشجوی رشته جغرافیای سیاسی مقطع دکتر تعهد فوق و ضمانت اجرای آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی: ابراهیم رومینا
تاریخ و امضاء
۱۳۹۱

آیین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش‌های علمی دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی و فناوری دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیات علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح در مورد نتایج پژوهش‌های علمی که تحت عنوان پایان‌نامه، رساله و طرح‌های تحقیقاتی با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد زیر را رعایت نمایند:

ماده ۱: حق نشر و تکثیر پایان‌نامه/رساله و درآمدهای حاصل از آنها متعلق به دانشگاه می‌باشد ولی حقوق معنوی پدیدآورندگان محفوظ خواهد بود.

ماده ۲: انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه/رساله بصورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید بنام دانشگاه بوده و با تایید استاد راهنمای اصلی، یکی از اساتید راهنما، مشاور و یا دانشجوی مسئول مکاتبات مقاله باشد. ولی مسئولیت علمی مقاله مستخرج از پایان‌نامه و رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجو می‌باشد.

تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه/رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳: انتشار کتاب، نرم‌افزار و یا آثار ویژه (اثری هنری مانند فیلم، عکس، نقاشی و نمایشنامه) حاصل از نتایج پایان‌نامه/رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی کلیه واحدهای دانشگاه اعم از دانشکده‌ها، مراکز تحقیقاتی، پژوهشکده‌ها، پارک علم و فناوری و دیگر واحدها باید با مجوز کتبی صادره از معاونت پژوهشی دانشگاه و بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب انجام شود.

ماده ۴: ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه یافته‌ها در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه/رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی دانشگاه می‌باشد، باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق معاونت پژوهشی دانشگاه انجام شود.

ماده ۵: این آیین‌نامه در ۵ ماده در تاریخ ۸۷/۴/۱ در شورای پژوهشی و در تاریخ ۸۷/۴/۲۳ در هیات رئیسه دانشگاه به تایید رسید و در جلسه مورخه ۸۷/۷/۱۵ شورای دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب در شورای دانشگاه لازم‌الاجرا است.

نام و نام خانوادگی: ابراهیم رومینا
تاریخ و امضاء:
۱۳۹۱

دانشگاه تربیت مدرس
دانشکده علوم انسانی

رساله دکتری رشته: جغرافیای سیاسی

عنوان

تبیین مدیریت سیاسی فضا در سیستم‌های بسیط متمرکز

مطالعه موردی: ایران

نام دانشجو:

ابراهیم رومینا

استاد راهنما:

دکتر محمدرضا حافظ‌نیا

اساتید مشاور:

دکتر زهرا احمدی‌پور

دکتر علی‌اصغر فانی

اردیبهشت ۱۳۹۰

تقدیم به:

همسرم و به دخترم آیتا

تشکر و قدردانی

سپاس خدایی را که سخنوران، در ستودن او بمانند و شمارگان، شمردن نعمتهای او ندانند و کوشندگان حق او را گزاردن نتوانند؛ خدایی که پای اندیشه تیزگام، در راه شناسایی او ناتوان است و سر فکرت ژرف، رو به دریای معرفتش بر سنگ. صفت‌های او تعریف ناشدنی است و به وصف درنیامدنی و در وقت ناگنجیدنی و به زمان مخصوص نابودنی. به قدرتش، خلاق را بیافرید و به رحمتش باها بپراکند و با فرسنگ‌ها لرزه، زمین را مهار کشید ... از هر چیز بهنگام برداخت و اجزای مخالف را با هم سازوار ساخت و هر طبیعت را اثری بداد و آن اثر را در ذات او نهاد ... (نهج‌البلاغه: خطبه‌های اول و دوم. ترجمه سیدجعفر شهیدی: ۲-۳-۸).

سپاس و درود بی‌پایان بر استاد فرزانه دکتر محمدرضا حافظ‌نیا، دانشمند بزرگی که بعنوان استاد راهنمای این رساله در تمام مراحل پژوهش همراه و همگام اینجانب بوده است. گام‌به‌گام این پژوهش مرهون هدایت این استاد بزرگ جغرافیا است که اینجانب نه تنها از آغاز ورود به دوره کارشناسی ارشد افتخار شاگردی ایشان را دارم بلکه در دوره دکتری افتخار دستیاری ایشان را داشته و ایشان به عنوان الگو و راهنمای اینجانب در زندگی علمی است. به امید آنکه با هدایت ایشان این پایان، آغاز راهی باشد که بتوان بواسطه آن، حکومت در خدمت مردم بهترین شیوه‌های انسان‌گرایانه را در پیش گیرد.

از استاد فرزانه خانم دکتر زهرا احمدی‌پور به عنوان مشاور این پژوهش و کمک‌های شایانی که در انجام پژوهش داشته‌اند کمال سپاسگزاری را دارم. از آغاز ورود به دوره کارشناسی ارشد ایشان همگام و همراه این جانب بوده و جسارت نوشتن را به من آموخت که حق سپاسگزاری در این مختصر ننگد. از استاد فرزانه جناب آقای دکتر علی‌اصغر فانی به عنوان مشاور پژوهش حاضر به خاطر راهنمایی‌های ارزنده‌شان در مباحث مرتبط با مدیریت کشوری کمال سپاسگزاری را دارم. در طول پژوهش راهنمایی‌های ایشان گره‌گشای راه بود.

از استاد با اخلاق گروه جغرافیای دانشگاه تربیت مدرس، جناب آقای دکتر مهدی پورطاهری که گرچه مسئولیتی در این پژوهش نداشت، لیکن در مباحث مرتبط با آمار کمک‌های ارزنده‌ای به اینجانب داشتند کمال سپاسگزاری را دارم.

از استادان داور جناب آقای دکتر مجتهدزاده که در طول تحصیل در دانشگاه تربیت مدرس بهره‌های فراوان از محضر ایشان بردم. ایشان معلمی تیزبین و دقیق در بیان مسائل علمی می‌باشند. جناب آقای دکتر حمیدرضا محمدی نیز به عنوان داور این رساله کمک‌های ارزنده‌ای در ارتقای این اثر داشتند که بدینوسیله کمال سپاسگذاری را از ایشان دارم.

از استاد فرزانه جغرافیا دکتر محمدحسین پاپلی‌یزدی که از آغاز ورود به دوره کارشناسی جغرافیا در دانشگاه فردوسی مشهد افتخار شاگردی را داشته و اولین گام‌های پژوهش را نزد این استاد بزرگ آموختم و در انجام این پژوهش علاوه بر داوری، کمک‌های ارزنده‌ای به اینجانب داشته‌اند سپاسگزارم. همچنین سرکار خانم دکتر فاطمه وثوقی به خاطر همکاری‌های ایشان در گذشته و نیز پژوهش حاضر کمال سپاسگزاری را دارم.

در این پژوهش که طیف وسیعی از اطلاعات و داده‌ها، اسناد، گزارش‌ها، سالنامه‌ها، نظریات و غیره را شامل می‌گردد، افراد حقیقی و حقوقی زیادی با اینجانب همکاری داشته‌اند که در این مختصر مجال تقدیر و تشکر از همه آنها نیست. لیکن آقایان دکتر سلمانی، امیرحسین الهامی، عباس جباری و احمدی از دانشگاه عالی دفاع ملی، برات فرجی از دانشگاه امام حسین، دکتر برزین ضرغامی از جهاد دانشگاهی، دکتر امیر امیری، دکتر هادی ویسی، محسن جانپور، مرتضی قورچی، حسین مختاری، یحیی میرشکاران، خانم لومینیتا اسپانو و تمام دوستان دوره دکتری و کارشناسی ارشد که در طول انجام پژوهش به نوعی همکاری داشته‌اند قابل ذکر هستند که از همه این بزرگواران کمال سپاسگزاری را دارم. از دانشگاه تربیت مدرس به جهت حمایت‌های مالی و معنوی این پژوهش کمال سپاسگزاری را دارم. همچنین از کلیه کارکنان این دانشکده علوم انسانی بویژه کارکنان محترم بخش پژوهش و آموزش دانشکده خانمها محقق و بهبودی و آقایان زمانی، قاسمی، حسنی و سرکار خانم ابراهیمی کارشناس گروه جغرافیا، که به در پیشبرد این پژوهش سهیم بوده‌اند، سپاسگزارم.

از خانواده‌ام، که با دغدغه پیگیر مراحل تحصیل اینجانب بوده است کمال سپاسگزاری را دارم و مادری که در قید حیات نیست لیکن یاد و خاطر او همواره با من است و مشوق راه. از دوستان عزیزم بویژه آقای حمیدرضا الهامی که همواره معلم و مشوق بنده در کسب علم و دانش بوده‌اند سپاسگزاری می‌نمایم.

چکیده

مدیریت سیاسی فضا عبارت است از اداره بهینه امور و تنظیم روابط افقی و عمودی فضاهای جغرافیایی به نحوی که بتواند محیطی زیست مناسبی را برای شهروندان ساکن در آن فضا فراهم نماید. مدیریت سیاسی فضا در بسیاری از کشور از جمله ایران از طریق بسیط متمرکز که نظام سیاسی و اداری متمرکزی را داراست رواج دارد. سیستم بسیط از طریق سازوکارهای قانونی، مدیریتی، مشارکتی و تقسیمات کشوری در محیطهای جغرافیایی متنوع و متکثر، ناهنجاریهای فضایی را در پی دارد.

سوال اصلی تحقیق عبارت است از مدیریت سیاسی فضا در ایران چگونه است و چه ارتباطی بین این الگو و ناهنجاریهای موجود در فضای ایران وجود دارد؟ فرضیات تحقیق به تناسب سوال اصلی تحقیق در چهار مولفه قانون گذاری، مدیریت اجرا، مشارکت مردم و نهادهای مدنی و تقسیمات کشوری ایران طراحی شد و ناهنجاریهای ناشی از این مولفه‌ها در دو بخش یافته‌های کتابخانه‌ای- اسنادی و میدانی مورد تحلیل و بررسی قرار گرفت.

با توجه به ماهیت موضوع (تبیین مدیریت سیاسی فضا= چگونه بودن؟)، این تحقیق از نوع توصیفی است. از سوی دیگر به دلیل اینکه محقق علاوه بر تصویرسازی آنچه هست به تشریح و تبیین دلایل چگونه بودن و چرایی وضعیت مساله و ابعاد آن پرداخته است، لذا تحقیق از نوع توصیفی- تحلیلی زمینه‌یاب یا پهنانگر است. داده‌های گردآوری شده از طریق مطالعات کتابخانه‌ای- اسنادی و میدانی گردآوری شده است.

نتایج تحقیق نشان داد که ناهنجاریهای فضایی در سیستم بسیط متمرکز ناشی از پیامدهای منفی در چهار مولفه قانون گذاری متمرکز، مدیریت اجرایی تمرکزگرا، مشارکت مقطعی و پایین در تمام امور کشور و تقسیمات کشوری ایران است.

واژگان کلیدی: مدیریت سیاسی فضا- سیستم متمرکز- ایران- قانون گذاری- تقسیمات کشوری-

مشارکت

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: کلیات طرح و روش تحقیق
۲	۱-۱- مقدمه
۳	۲-۱- تعریف و بیان مسأله
۸	۳-۱- سوال اصلی سوالات فرعی تحقیق
۸	۴-۱- فرضیات تحقیق
۱۰	۵-۱- ساختار سیستماتیک تحقیق
۱۱	۶-۱- اهداف و کاربردهای تحقیق
۱۱	۷-۱- بررسی ادبیات و پیشینه تحقیق
۱۴	۸-۱- تعریف متغیرها
۲۰	۹-۱- جامعه آماری تحقیق
۲۰	۱۰-۱- روش انجام تحقیق
۲۴	۱۱-۱- ابزار تجزیه و تحلیل داده‌های میدانی
۲۵	۱۲-۱- مدل مفهومی تحقیق
۲۷	فصل دوم: ادبیات و چارچوب نظری پژوهش
۲۸	۱-۲- مقدمه
۲۹	۲-۲- مفهوم حکومت
۳۲	۳-۲- سیر تحول حکومت
۳۵	۴-۲- نظام‌های سیاسی و ویژگی‌های آن
۴۲	۵-۲- مدیریت دولتی و مکاتب مرتبط با آن
۵۴	۶-۲- دولت الکترونیک و تحول در مدیریت دولتی
۵۶	۷-۲- مدیریت سیاسی فضا در الگوی سیستم‌های سرزمینی
۶۲	۸-۲- سازمان و مدیریت سیاسی فضا
۶۶	۹-۲- بروکراسی سازمانی و مدیریت سیاسی فضا
۶۸	۱۰-۲- قانونگذاری در سیستم‌های بسیط متمرکز
۷۰	۱۱-۲- مدیریت سیاسی فضا در سیستم‌های بسیط متمرکز
۷۴	۱۲-۲- مشارکت و مدیریت سیاسی فضا
۷۷	۱۳-۲- مدیریت سیاسی فضا و تقسیمات سیاسی- جغرافیایی

۸۱ نقد نظریه‌های مدیریت دولتی در ارتباط با مدیریت فضا	۲-۱۴
۸۵ چارچوب نظری پژوهش	۲-۱۵
۹۱ فصل سوم: محیط‌شناسی تحقیق	
۹۲ مقدمه	۳-۱
۹۳ مدیریت سیاسی فضا در دوره مادها	۳-۲
۹۵ مدیریت سیاسی فضا در دوره هخامنشیان	۳-۳
۱۰۵ مدیریت سیاسی فضا در دوره سلوکیان (اسکندر و جانشینان او)	۳-۴
۱۰۷ مدیریت سیاسی فضا در دوره اشکانیان	۳-۵
۱۰۹ مدیریت سیاسی فضا در دوره ساسانیان	۳-۶
۱۱۲ مدیریت سیاسی فضا در دوره اعراب	۳-۷
۱۱۵ مدیریت سیاسی ایران در دوره غزنویان	۳-۸
۱۱۶ مدیریت سیاسی فضا در دوره سلجوقیان	۳-۹
۱۱۷ مدیریت سیاسی فضا در دوره مغولان	۳-۱۰
۱۱۸ مدیریت سیاسی فضا در دوره صفویان	۳-۱۱
۱۲۰ مدیریت سیاسی فضا در دوره افشاریه و زندیه	۳-۱۲
۱۲۳ مدیریت سیاسی فضا در دوره اول قاجارها	۳-۱۳
۱۲۷ مدیریت سیاسی فضا در دوره دوم قاجارها (پس از مشروطیت)	۳-۱۴
۱۲۸ تجزیه و تحلیل مدیریت سیاسی فضا در ایران	۳-۱۵
۱۳۱ فصل چهارم: یافته‌های پژوهش	
۱۳۲ یافته‌های کتابخانه‌ای	۴-۱
۱۳۲ قانون‌گذاری در ایران	۴-۱-۱
۱۳۲ فرایند قانونگذاری متمرکز در سیستم بسیط ایران	۴-۱-۱-۱
۱۳۶ الگوپذیری ساختار سیاسی ایران از کشورهای متروپل	۴-۱-۱-۲
۱۳۷ فرایند اجرا قانون در ایران	۴-۱-۱-۳
۱۳۹ موقعیت ژئوپلیتیکی و تاثیر بر قانون‌گذاری و اجرای متمرکز در ایران	۴-۱-۱-۴
۱۴۲ تاثیر واقعیت‌های قومی و نحوه پراکنش آن در گرایش بسوی تمرکز	۴-۱-۱-۵
۱۴۴ یکسان‌پنداری قانونگذاری یکسان‌انگاری اجرایی در ایران	۴-۱-۱-۶
۱۴۵ مدیریت اجرایی در ایران	۴-۱-۲
۱۴۵ تمرکز قدرت در سطوح فوقانی نظام بسیط ایران	۴-۱-۲-۱
۱۴۷ نهادهای قدرت در نظام بسیط متمرکز ایران	۴-۱-۲-۲

۱۵۱ ۳-۲-۱-۴ بروکراسی در نظام بسیط متمرکز ایران
۱۵۴ ۴-۲-۱-۴ بزرگ شدن کانون سیاسی (پایتخت) در ایران
۱۵۶ ۵-۲-۱-۴ فرهنگ سیاسی در نظام بسیط ایران
۱۶۲ ۶-۲-۱-۴ ضعف کارایی در سطوح میانی و پایین دستگاه‌های اجرایی
۱۶۳ ۳-۱-۴ مردم و نهادهای مدنی در ایران
۱۶۳ ۱-۳-۱-۴ نقش‌آفرینی مردم و نهادهای مدنی در اداره امور ایران
۱۶۷ ۲-۳-۱-۴ انتخابات و مشارکت مردم
۱۶۹ ۳-۳-۱-۴ خصلت‌های فرهنگی و نقش‌آفرینی مردم و نهادهای مدنی در ایران
۱۷۳ ۴-۱-۴ سازمان فضایی (تقسیمات کشوری) در ایران
۱۷۳ ۱-۴-۱-۴ معیارها و ضوابط رسمی در تقسیمات کشوری
۱۷۴ ۲-۴-۱-۴ تمرکزگرایی در کانون‌های سیاسی و اداری
۱۷۹ ۳-۴-۱-۴ نیروهای سیاسی و تقسیمات کشوری
۱۸۰ ۴-۴-۱-۴ متغیر ژئوپلیتیکی و امنیتی در تقسیمات کشوری
۱۸۱ ۵-۴-۱-۴ فقدان طراحی مدل تقسیمات کشوری
۱۸۲ ۶-۴-۱-۴ تقسیم فضا به واحدهای کوچکتر و فشردگی واحدهای تقسیماتی
۱۸۷ ۷-۴-۱-۴ افزایش هزینه و نیرو در واحدهای تقسیماتی
۱۸۸ ۸-۴-۱-۴ بازتاب‌های توسعه‌ای در تقسیمات کشوری ایران
۱۹۱ ۲-۴ یافته‌های میدانی
۲۱۸ فصل پنجم: تجزیه و تحلیل و نتیجه‌گیری
۲۱۹ ۱-۵ ارزیابی و داوری فرضیات
۲۱۹ ۲-۵ ارزیابی و داوری فرضیه اول
۲۲۷ ۳-۵ ارزیابی و داوری فرضیه دوم
۲۳۴ ۴-۵ ارزیابی و داوری فرضیه سوم
۲۴۱ ۵-۵ ارزیابی و داوری فرضیه چهارم
۲۴۹ ۶-۵ نتیجه‌گیری
۲۵۳ ۷-۵ پیشنهادات
۲۵۴ ۱-۶ منابع و مآخذ
۲۶۵ ۲-۶ پیوست‌ها
۲۹۷ ۳-۶ چکیده انگلیسی

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۴۳	جدول ۱-۲: دوره‌های مدیریت و نتایج اثرگذاری
۵۱	جدول ۲-۲: مدل‌های مدیریت دولتی نوین
۵۳	جدول ۳-۲: نگرش تطبیقی بر رهیافت‌های عمده در سیر تکامل تفکر مدیریت
۶۴	جدول ۴-۲: مزایا و معایب سازمان‌های افقی و عمودی
۶۸	جدول ۵-۲: مدل‌های تکمیل‌کننده الگوی بروکراسی
۹۸	جدول ۱-۳: فهرست ساتراپی‌ها در سنگ‌نبشته‌های هخامنشی
۱۰۸	جدول ۲-۳: ساتراپ‌نشینها و موقعیت جغرافیایی آنان در دوره اشکانی
۱۱۹	جدول ۳-۳: ایالات ایران در دوره صفویان
۱۲۲	جدول ۴-۳: ایالات و ولایات ایران در دوره زندیه
۱۲۴	جدول ۵-۳: ایالات ایران در دوره قاجاریه بر اساس تقسیم‌بندی کرزن
۱۲۴	جدول ۶-۳: ولایات ایران در دوره قاجاریه بر اساس تقسیم‌بندی کرزن
۱۲۵	جدول ۷-۳: شهرستان‌ها و توابع آن در دوره قاجاریه بر اساس تقسیم‌بندی کرزن
۱۵۶	جدول ۱-۴: رشد جمعیت شهر تهران و منظومه شهری آن بین سال‌های ۴۵ تا ۸۵ ه.ش ...
۱۶۸	جدول ۲-۴: انتخابات برگزار شده پس از انقلاب اسلامی در ایران
۱۷۲	جدول ۳-۴: سازمان‌های مردم‌نهاد(سمن) در بخش محیط زیست در سال ۱۳۸۹ ه.ش
۱۷۴	جدول ۴-۴: شاخص جمعیت به عنوان ارتقاء سطوح تقسیمات کشوری
۱۷۶	جدول ۵-۴: شاخص‌های جمعیتی و اقتصادی استان‌های کشور در سال ۱۳۸۵ ه.ش
۱۷۷	جدول ۶-۴: سرمایه‌گذاری در استان‌ها و رتبه آنها بر مبنای آمار سال ۱۳۸۵ ه.ش
۱۸۳	جدول ۷-۴: تغییرات تقسیمات کشوری از سال ۱۳۱۶ ه.ش تا ۱۳۹۰ ه.ش
۱۸۶	جدول ۸-۴: روند رشد کارکنان دولت (۱۳۸۳-۱۳۴۵)
۱۸۸	جدول ۹-۴: روند رشد بودجه دولت طی سالهای ۱۳۷۰-۱۳۸۴ ه.ش
۱۹۱	جدول ۱۰-۴: تعداد و درصد پاسخ‌دهندگان جامعه آماری تحقیق به تفکیک گروهی
۱۹۱	جدول ۱۱-۴: تعداد و درصد پاسخ‌دهندگان جامعه آماری به تفکیک مدرک تحصیلی
۱۹۲	جدول ۱۲-۴: گویه‌های مرتبط با فرضیه اول
۱۹۴ تا ۱۹۹	جدول ۱۳-۴ تا ۳۰-۴: توصیف آماری گویه‌های فرضیه اول
۲۰۰	جدول ۳۱-۴: گویه‌های مرتبط با فرضیه دوم
۲۰۱ تا ۲۰۷	جدول ۳۲-۴ تا ۴۸-۴: توصیف آماری گویه‌های فرضیه دوم
۲۰۷	جدول ۴۹-۴: گویه‌های مرتبط با فرضیه سوم
۲۰۸ تا ۲۱۲	جدول ۵۰-۴ تا ۶۲-۴: توصیف آماری گویه‌های فرضیه سوم
۲۱۳	جدول ۶۳-۴: گویه‌های مرتبط با فرضیه چهارم

جدول ۴-۴ تا ۴-۷۳: توصیف آماری گویه‌های فرضیه چهارم	۲۱۴ تا ۲۱۷
جدول ۵-۱: گویه‌های تشکیل دهنده شاخص قانونگذاری متمرکز در ایران	۲۲۳
جدول ۵-۲: گویه‌های مرتبط با شاخص چرایی و دلایل قانونگذاری متمرکز در ایران	۲۲۴
جدول ۵-۳: گویه‌های مرتبط با شاخص چرایی و دلایل قانونگذاری متمرکز در ایران	۲۲۴
جدول ۵-۴: Model Summer فرضیه اول پژوهش	۲۲۵
جدول ۵-۵: ANOVAb فرضیه اول پژوهش	۲۲۵
جدول ۵-۶: Coefficientsa فرضیه اول پژوهش	۲۲۵
جدول ۵-۷: نتایج تحلیل رگرسیون دو متغیره متغیر قانون گذاری بر ناهنجاریهای فضایی ..	۲۲۵
جدول ۵-۸: گویه‌های شاخص بررسی وضعیت موجود مدیریت اجرایی در ایران	۲۳۱
جدول ۵-۹: گویه‌های شاخص چرایی و زمینه مدیریت اجرایی در ایران	۲۳۱
جدول ۵-۱۰: گویه‌های شاخص ناهنجاریهای فضایی در مدیریت اجرایی ایران	۲۳۱
جدول ۵-۱۱: Model Summar فرضیه دوم پژوهش	۲۳۲
جدول ۵-۱۲: ANOVAb فرضیه دوم پژوهش	۲۳۲
جدول ۵-۱۳: Coefficientsa فرضیه دوم پژوهش	۲۳۲
جدول ۵-۱۴: نتایج تحلیل رگرسیون دو متغیره مدیریت اجرایی بر ناهنجاریهای فضایی	۲۳۲
جدول ۵-۱۵: گویه‌های بررسی وضعیت موجود مشارکت مردم و نهادهای مدنی در ایران	۲۳۷
جدول ۵-۱۶: گویه‌های چرایی وضع موجود مشارکت مردم و نهادهای مدنی در ایران	۲۳۸
جدول ۵-۱۷: گویه‌های ناهنجاریهای فضایی ناشی از عدم مشارکت مردم و نهادهای مدنی..	۲۳۸
جدول ۵-۱۸: Model Summar فرضیه سوم پژوهش	۲۳۸
جدول ۵-۱۹: ANOVAb فرضیه سوم پژوهش	۲۳۹
جدول ۵-۲۱: Coefficientsa فرضیه سوم پژوهش	۲۳۹
جدول ۵-۲۲: نتایج تحلیل رگرسیون دو متغیره مشارکت بر ناهنجاریهای فضایی	۲۳۹
جدول ۵-۲۳: گویه‌های شاخص بررسی وضعیت موجود تقسیمات کشوری در ایران	۲۴۵
جدول ۵-۲۴: گویه‌های شاخص چرایی و تقسیمات کشوری در ایران	۴۴۵
جدول ۵-۲۵: گویه‌های شاخص ناهنجاریهای فضایی ناشی از تقسیمات کشوری در ایران	۲۴۶
جدول ۵-۲۶: Model Summar فرضیه چهارم پژوهش	۲۴۶
جدول ۵-۲۷: ANOVAb فرضیه چهارم پژوهش	۲۴۶
جدول ۵-۲۸: Coefficientsa فرضیه چهارم پژوهش	۲۴۷
جدول ۵-۲۹: نتایج تحلیل رگرسیون دو متغیره تقسیمات کشوری بر ناهنجاریهای فضایی ..	۲۴۷

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۱۵۶	نمودار ۴-۱: رشد جمعیت شهر تهران و منظومه شهری آن بین سال‌های ۴۵ تا ۸۵.ش
۱۷۵	نمودار ۴-۲: مقایسه جمعیت و وسعت استان‌های کشور بر مبنای آمار سال ۱۳۸۵.ش.....
۱۷۷	نمودار ۴-۳: توزیع نسبی تولیدات ناخالص داخلی به تفکیک استان‌های کشور
۱۷۸	نمودار ۴-۴: سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در ساختمان در استان‌های ایران ۱۳۸۵
۱۷۸	نمودار ۴-۵: توزیع نسبی ارزش افزوده صنعت بین استان‌های کشور در ۱۳۸۵.ش
۱۷۹	نمودار ۴-۶: درخواست‌های ایجاد، انتزاع، الحاق و ارتقاء سطوح از سوی نیروهای سیاسی
۱۸۳	نمودار ۴-۷: روند افزایش تعداد استان‌های ایران بین سال‌های ۱۳۱۶ تا ۱۳۹۰.ش
۱۸۴	نمودار ۴-۸: روند افزایش تعداد شهرستانها و بخشها بین سال‌های ۱۳۱۶ تا ۱۳۹۰.ش
۱۸۷	نمودار ۴-۹: رشد تعداد کارکنان دولتی بین سال‌های ۱۳۴۵-۱۳۸۰
۱۸۸	نمودار ۴-۱۰: روند رشد بودجه کل و عمومی کشور در فاصله سال‌های ۱۳۷۰-۱۳۸۴.ش ..
۲۲۳	نمودار ۵-۱: هیستوگرام متغیر قانون‌گذاری در نظام بسیط ایران
۲۳۰	نمودار ۵-۲: هیستوگرام متغیر مدیریت اجرایی در نظام بسیط ایران
۲۳۷	نمودار ۵-۲: هیستوگرام متغیر مشارکت در نظام بسیط ایران
۲۴۵	نمودار ۵-۴: هیستوگرام متغیر تقسیمات کشوری در نظام بسیط ایران

فهرست اشکال

صفحه	عنوان
۱۰	شکل ۱-۱: ساختار سیستماتیک تحقیق
۲۴	شکل ۲-۱: تبیین موضوع تحقیق
۲۵	شکل ۳-۱: مدل مفهومی مدیریت سیاسی فضا
۲۹	شکل ۱-۲: فلسفه جغرافیایی حکومت
۳۰	شکل ۲-۲: رابطه متقابل بین فرآیند سیاسی و فضای جغرافیایی
۳۱	شکل ۳-۲: فرآیند سازمان‌یابی سیاسی فضا
۳۸	شکل ۴-۲: الگوی عمودی توزیع فضایی قدرت در سیستم‌های بسیط
۴۰	شکل ۵-۲: الگوی افقی توزیع فضایی قدرت در سیستم‌های فدرال
۴۵	شکل ۶-۲: وظایف مدیریت دولتی از دید الیسون
۵۵	شکل ۷-۲: مدل حاکمیت الکترونیک
۵۷	شکل ۸-۲: مدل سلسله مراتبی سطوح مدیریت سیاسی فضا
۵۸	شکل ۹-۲: تحول یک سیستم سرزمینی به شرایط پایدار
۵۸	شکل ۱۰-۲: دورتر شدن یک سیستم سرزمینی از حالت تعادل
۵۸	شکل ۱۱-۲: هم‌افزایی یک سیستم سرزمینی به سوی تعادل
۵۹	شکل ۱۲-۲: دگرگونی یک سیستم سرزمینی به سوی عدم تعادل
۵۹	شکل ۱۳: ارتباط درونی اجزاء سیستم سرزمینی در سطح محلی
۶۰	شکل ۱۴-۲: تنش در محدوده‌های (مرزها) سیستم‌های سرزمینی
۶۲	شکل ۱۵-۲: اصول اساسی در سازماندهی سیستم‌های سرزمینی
۶۳	شکل ۱۶-۲: تصمیم‌گیری در نهاد سیستم‌های سرزمینی
۶۴	شکل ۱۷-۲: رابطه ساخت سازمان و شکل تمرکز
۷۰	شکل ۱۸-۲: نظام تصمیم‌گیری در سیستم سرزمینی مبتنی بر دیکتاتوری
۷۱	شکل ۱۹-۲: نظام تصمیم‌گیری در سیستم سرزمینی مبتنی دموکراسی
۷۶	شکل ۲۰-۲: گونه‌شناسی تصمیم‌گیری مشارکتی
۷۷	شکل ۲۱-۲: سازمان فضایی و کنشگران آن

۹۴ شکل ۳-۱: قلمرو حکومت ماد و حکومت‌های همجوار
۹۸ شکل ۳-۲: تعداد ساتراپی‌های هخامنشیان در دوره داریوش
۹۹ شکل ۳-۳: قلمرو هخامنشیان همراه با ساتراپی‌های آن
۱۰۱ شکل ۳-۴: راه‌های شاهی در دوره هخامنشیان
۱۰۵ شکل ۳-۵: ساختار سیاسی-اداری هخامنشیان
۱۰۷ شکل ۳-۶: نظام تشکیلات اداری-سیاسی سلوکیان
۱۱۱ شکل ۳-۷: قلمرو شاهنشاهی ساسانی
۱۲۷ شکل ۳-۸: ماهیت نظام سیاسی در دوره قاجار قبل از نهضت مشروطه
۱۳۵ شکل ۴-۱: فرایند تصویب قوانین در مجلس شورای اسلامی
۱۴۲ نقشه ۴-۲: الگوی ساختار قومی در ایران
۱۴۷ شکل ۴-۳: ساختار قدرت در جمهوری اسلامی ایران
 شکل ۴-۴: دستور وزارت داخله مبنی بر بی‌طرفی ایران در جنگ جهانی اول به ایالت
۱۶۱ فارس
۱۸۱ شکل ۴-۵: سطح توسعه مناطق پیرامونی نسبت به مناطق مرکزی ایران
۱۸۴ شکل ۴-۶: تقسیمات کشوری ایران در سال ۱۳۱۶ه.ش
۱۸۵ شکل ۴-۷: تقسیمات کشوری ایران در سال ۱۳۳۷ه.ش
۱۸۵ شکل ۴-۸: تقسیمات کشوری ایران در سال ۱۳۳۷ه.ش
۱۸۹ شکل ۴-۹: شاخص توسعه‌یافتگی در بین شهرستان‌های استان یزد
۱۹۰ شکل ۴-۱۰: شاخص توسعه‌یافتگی در بین شهرستان‌های استان هرمزگان
۱۹۰ شکل ۴-۱۱: شاخص توسعه‌یافتگی در بین شهرستان‌های استان کرمان
۲۵۰ شکل ۵-۱: وضعیت موجود قانون‌گذاری متمرکز، دلایل و بازتاب‌های آن در ایران
۲۵۰ شکل ۵-۲: وضعیت موجود مدیریت اجرایی، دلایل و بازتاب‌های آن در ایران
۲۵۱ شکل ۵-۳: وضعیت موجود مشارکت مردم و نهادهای مدنی، دلایل و بازتاب‌های آن
۲۵۱ شکل ۵-۴: وضعیت موجود تقسیمات کشوری، دلایل و بازتاب‌های آن در ایران
۲۵۲ شکل ۵-۵: الگوی قابل‌تعمیم بر مبنای مطالعه موردی

فصل اول

کلیات طرح و روش تحقیق

۱-۱- مقدمه

سرزمین با محدوده جغرافیایی مشخص که دارای جمعیت بوده و از حکومتی مشخص شکل یافته باشد تشکیل یک کشور را می‌دهد. با تشکیل کشور، یک ملت رفتار یا شیوه زندگی سیاسی خود را در محیط جغرافیایی ویژه خود شکل می‌دهد. این تصمیم‌گیری ملت برای چگونگی اداره امور سیاسی‌اش از طریق نظام‌های حکومتی واقعیت می‌یابد. حکومت بیشتر یک سازوکار اداری برای مدیریت سرزمین است. به عبارتی، حکومت یک سازمان اداری است که عرصه جغرافیایی آن سرزمین بوده و انسان‌های ساکن در آن به عنوان یک ملت شناخته می‌شوند. هر ساخت فضایی که در قالب یک کشور تجلی می‌یابد برای رسیدن به اهداف خود به ساختار نهادی نیاز دارد که این ساختار نهادی علاوه بر متناسب بودن با ویژگی‌های جغرافیایی سرزمین می‌بایست متناسب با تحولات زمانی از دینامیسم کافی نیز برخوردار باشد. مدیریت عبارت است از فرآیند بکارگیری موثر و کارآمد منابع مادی و انسانی در برنامه‌ریزی، سازماندهی، بسیج، هدایت و کنترل منابع که برای دستیابی به اهداف سازمانی بر اساس نظام ارزشی مورد قبول صورت می‌گیرد. مدیریت مهمترین زمینه فعالیت انسانی است و وظیفه اصلی مدیران در تمام سطوح فراهم آوردن محیطی است که در آن، اعضا با یکدیگر کارکردهای هم‌افزا داشته و به اهداف تعیین شده یک ملت برسند.

سازماندهی فرایندی است که طی آن تقسیم کار و هماهنگی میان افراد و گروه‌های مشخص به منظور کسب اهداف مورد نظر صورت می‌گیرد. سازمان حاصل فرآیند سازمان‌دهی است و شامل مجموعه روابطی است که بطور غیررسمی شکل گرفته و بطور رسمی تقویت می‌گردد و حاکم بر فعالیت افرادی است که برای کسب اهداف مشترک به هم وابسته‌اند.

مدیریت سیاسی فضا عبارت است از اداره سیاسی فضا به منظور توسعه منطقه‌ای، آمایش سرزمین، توسعه سرزمین، تقسیمات سرزمینی و غیره با دیدگاه همه‌جانبه، آینده‌نگر و راهبردی و با در نظر گرفتن محدودیتهای طبیعی، انسانی و اقتصادی در فضاهای جغرافیایی (ملی و منطقه‌ای) و نیازهای جامعه